

נתיבים של תקווה

אודיסיאה של חופש

גורל הפולנים במהלך מלחמת העולם השנייה
ומסעו של צבא אנדרס לארץ ישראל

צוּעַר פּוֹלְנִי צַעִיר, הַמְזוֹרַח הַתִּיכוֹן
(צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי - AIPN)
A Polish young cadet, Middle East (Photo: AIPN)

Trails of Hope
The Odyssey of Freedom

THE FATE OF POLES DURING THE SECOND WORLD WAR
AND THE JOURNEY OF ANDERS' ARMY TO THE LAND OF ISRAEL

INSTITUTE
OF NATIONAL
REMEMBRANCE

המתקפה על פולין

THE ATTACK ON POLAND

המתקפה הגרמנית על פולין ב-1 בספטמבר 1939 החלה את מלחמת העולם השנייה. יומיים לאחר מכן הכריזו בעלות הברית של פולין - בריטניה וצרפת, מלחמה נגד גרמניה. ב-17 בספטמבר 1939 ברית המועצות תקפה את פולין ובכך יושמו ההחלטות של הסכם שנחתם ב-23 באוגוסט 1939 בין ברית המועצות לרייך הגרמני (הסכם ריבנטרופ-מולוטוב). הפרוטוקול הסודי פירט את חלוקת פולין וקבע את תחומי ההשפעה של ברית המועצות וגרמניה במרכז ובמזרח אירופה. הפולנים נלחמו במקביל בשתי חזיתות, מול שתי מעצמות צבאיות עולמיות, בקרב הירואי נואש. בצבא פולין שרתו יהודים רבים בתפקידים שונים. ב-17 בספטמבר - לאחר המתקפה הסובייטית - חצו שלטונות פולין את הגבול הפולני-רומני. פולנים רבים נמלטו גם למזרח, מתוך שאיפה לשמור על חרותם, ולהמשיך במאבק הלאומי לחופש בפולין הכבושה, שבה הטילו הגרמנים והסובייטים שלטון טרור על האוכלוסייה האזרחית. בשטחי הכיבוש הגרמניים סבלו היהודים במיוחד מתקנות דיכוי מיוחדות להם, שהלכו והחריפו במהירות. הפולנים החלו במהירות להקים את מדינת המחתרת הפולנית שכללה מבנים ארגוניים מחתרתיים של הממשל המדיני, חינוך, משטרה וצבא.

The German attack on Poland on 1 September 1939 initiated the Second World War. Two days later, Poland's allies - Great Britain and France - declared war on Germany. On 17 September 1939, the Soviet Union attacked the Republic of Poland, in this way fulfilling the provisions of an agreement concluded between the USSR and the German Reich on 23 August 1939 (Molotov-Ribbentrop Pact). Its secret protocol drafted the division of Poland and defined the spheres of influence of the Soviet Union and Germany in Central and Eastern Europe. The Poles fought simultaneously on two fronts, against two world military powers in a desperate heroic battle. Many Jews served in the Polish army in various positions. On 17 September, after the Soviet attack, Polish state authorities crossed the Polish-Romanian border. Thousands of Poles eager to continue the fight for freedom used the same route to flee to Romania and Hungary. In the occupied Poland, the Germans and the Soviets imposed a reign of terror on the civilian population. In the German-occupied territories, the Jews suffered from extremely oppressive regulations targeted specifically at them, and which were quickly escalated. The Poles quickly embarked on building the Polish Underground State encompassing the undercover structures of state administration, education, the police and the army.

הקומיסר העממי לענייני חוץ של ברית המועצות, ויאצ'סלב מולוטוב, חותם על מסמך הסכם אי-התקפה הגרמני-סובייטי (הסכם ריבנטרופ-מולוטוב), מוסקבה, 23 באוגוסט 1939 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי)

The Chairman of the Council of People's Commissars of the Soviet Union and Soviet Minister of Foreign Affairs signing the German-Soviet non-aggression pact (known as the Molotov-Ribbentrop Pact), Moscow, 23 August 1939 (Photo: AIPN)

מחנה המעצר לחיילי הצבא הפולני בטרנו ז'יו ברומניה, 1940 (צילום: סטניסלב סארק; המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, סופק על ידי קרן מרכז KARTA)

Internment camp for Polish soldiers in Targu-Jiu in Romania, 1940 (Photo: Stanislaw Sarek, Polish Institute and Sikorski Museum in London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

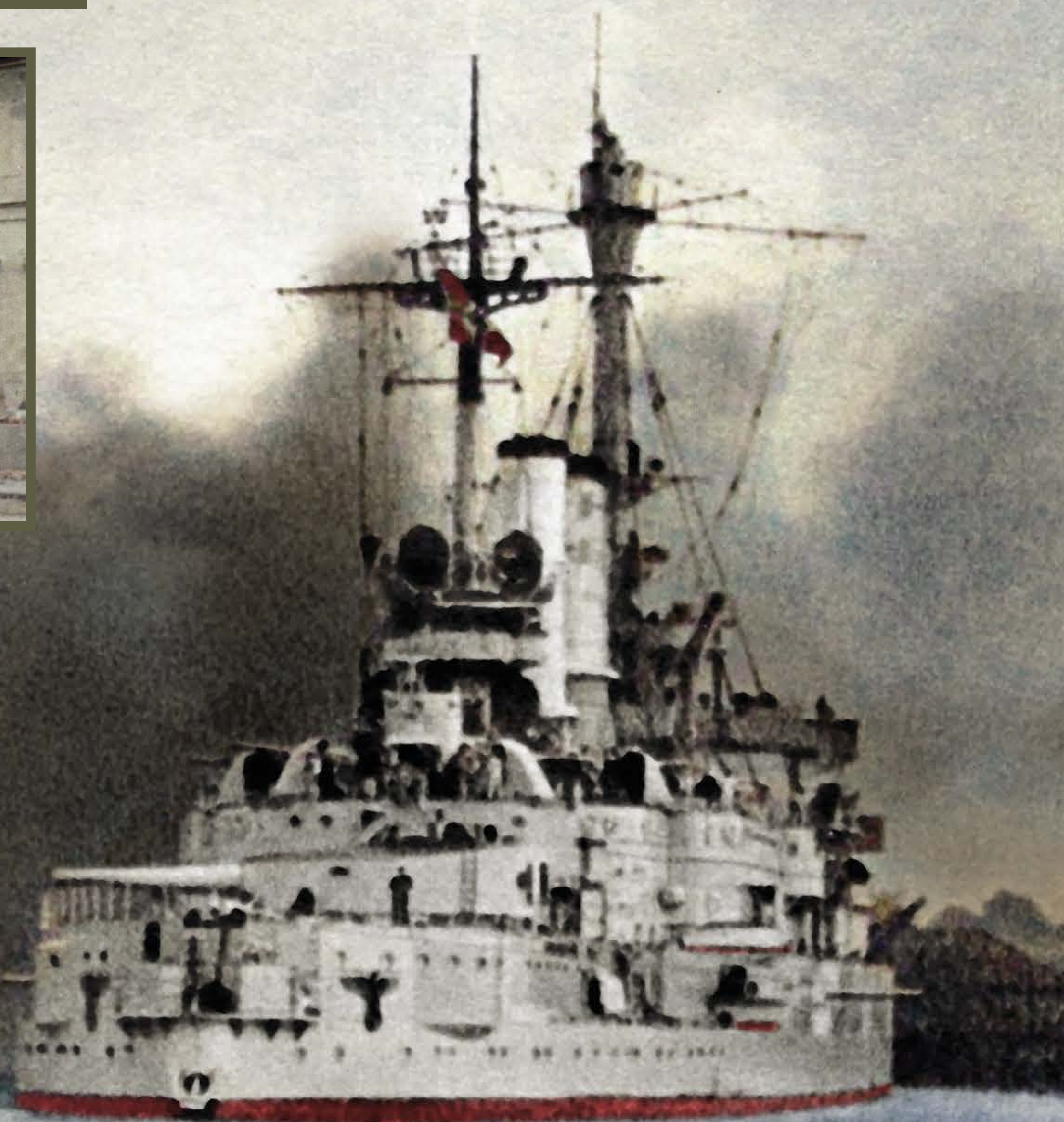

ורשה בספטמבר 1939 (צילום: קרן מרכז KARTA)

Warsaw in September 1939 (Photo: KARTA Centre Foundation)

אוניית הקרב הגרמנית "שלוויג הולשטיין" הפגיזה עמדות פולניות בווסטרפלאטה, 1939 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי)

Schleswig-Holstein, a German battleship, shelling Polish positions at Westerplatte in Gdańsk, 1939 (Photo: AIPN)

הטרור של הכיבוש

THE TERROR OF THE OCCUPATION

מטרת הדיכוי הגרמני בשטח הכבוש של פולין הייתה שיעבוד, ניצול והשמדת אזרחי רפובליקת פולין ובתוכם יהודי פולין, במחנות עבודה, מחנות ריכוז ולבסוף במחנות השמדה שיועדו להשמדת היהודים. הפולנים שלא הושמדו היה אמורים להיות עבדים ולהישלח למזרח. בחלק זה של אירופה - להבדיל ממערב אירופה הכבושה - הוטל עונש מוות בגין כל סוג של עזרה לאוכלוסייה היהודית. ישמה אחריות קולקטיבית שמשמעותה הייתה רצח של אפילו משפחות שלמות.

צורת הדיכוי ההמונית והאכזרית שבה השתמשו הסובייטים הייתה גירושם למעמקי ברית המועצות. בשנים 1940-1941 גורשו לפחות 315,000 אזרחים פולנים, ובתוכם עשרות אלפי יהודים. הדרמה החלה במסע של מספר שבועות בקרונות בקר בטמפרטורות קיצוניות - בחורף ובקיץ. אנשים חולים רבים, קשישים וילדים רבים מתו במהלך המסע. רוב המגורשים נשלחו לעבודות פרך - בתנאי אקלים קשים - ביערות ובמכרות.

קצינים ושוטרים פולנים שנתפסו על ידי הסובייטים ב-1939 הושמו במחנות מיוחדים של נ.ק.ו.ד. בקוויילסק, סטרובילסק ואוסטשקוב. הם נורו למוות על בסיס החלטת השלטונות העליונים הסובייטיים מ-5 במרץ 1940. יותר מ-7 אלף פולנים גם נפלו קורבן לפשע זה, שלאחר התוקפנות הסובייטית נגד פולין בספטמבר 1939 נעצרו ונכלאו במתקני כליאה על ידי ה-נ.ק.ו.ד.

The purpose of German repressions in occupied Poland was the enslavement, exploitation and extermination of the citizens of the Second Polish Republic, including Polish Jews, in labour camps, concentration camps, and, finally, in death camps, the latter being intended for the extermination of Jews. Those Poles who would escape extermination were to be deported to the East as slaves. In this part of Europe, as opposed to occupied Western Europe, any aid offered to Jews was punishable by death. Collective responsibility for such deeds meant even the murdering of whole families.

The cruel form of mass repression the Soviets resorted to was deportation to remote areas of the USSR. At least 315,000 Polish citizens were sent there in the years 1940-1941. Each individual tragedy started with a several-week-long railroad journey in cattle cars, often in the extreme cold of winter or the scorching heat of summer. Many children, along with the sick and the elderly, died on the way. Exposed to extreme weather conditions, many of the deportees were worked to death in the forests and mines.

Polish officers and policemen interned by the Soviets in 1939 were transported to special NKVD camps in Kozelsk, Starobelsk, and Ostashkov, and subsequently killed upon the order of 5 March 1940, issued by the highest Soviet authorities. Over 7,000 prisoners, including hundreds of Jews, who had been arrested and incarcerated by the NKVD after the Soviet attack on Poland in September 1939, also fell victim to this crime.

ברוך שטיינברג היה הרב הראשי של הצבא הפולני. לאחר התוקפנות הסובייטית נגד פולין ב-17 בספטמבר 1939, הוא נפל בשבי ושהה במחנה בסטרובילסק, בבית הסוהר בוטייקה במוסקבה, במחנות בוכנוב וקוויילסק. ב-12 באפריל 1940 הוא הועבר לקאטין ושם הוא נרצח (צילום: נחלת הכלל)

Baruch Steinberg was the Chief Rabbi of the Polish Army. After the Soviet aggression against Poland on 17 September 1939, he was taken prisoner. He was detained in the camp in Starobilsk, the Butyrki prison in Moscow, the camps in Juchnow and Kozielsk. On 12 April 1940, he was transported to Katyn and murdered there (Photo: public domain)

קבוצת נשים העובדות במהלך כריתת עצים ליד סברדלובסק בברית המועצות, 22 בנובמבר 1940 (צילום: קרן מרכז KARTA, סופק על ידי הלניה קרני)

A group of women at work clear-felling a forest near Sverdlovsk in the USSR, 22 November 1940 (Photo: KARTA Centre Foundation, courtesy of Halina Karny)

פולנים - שגורשו מזלוטשוב לברית המועצות - ליד הקברים של קרוביהם שמתו בגלות. משמאל: יוליה פדאק, יו'י פדאק וזופיה הוסובסקה. יאנושבקה, הרפובליקה הסובייטית הסוציאליסטית הקזחית, 1942 (צילום: קרן מרכז KARTA, סופק על ידי יו'י פדאק)

Polish deportees sent from Zloczów to the USSR visiting the graves of their loved ones who had died while in exile. Left to right: Julia Fedak, Jerzy Fedak, and Zofia Hosowska. Janushevka, Kazakh SSR, 1942 (Photo: KARTA Centre Foundation, courtesy of Jerzy Fedak)

בגלות

IN EXILE

הפלישה הגרמנית והסובייטית לפולין הובילו לגל של פליטי מלחמה. האוכלוסייה נדדה בעיקר לכיוון רומניה והונגריה, אך לאחר תבוסת צרפת, מצאו עצמן מדינות אלו בתחום ההשפעה הגרמנית ולכן החלו החיפושים אחר מקלט בטוח לפליטים מפולין. האנשים שנמצאו בסיכון הדיכוי הגרמני הגדול ביותר מצאו את מקלטם בארץ ישראל, אשר הייתה תחת שליטה בריטית. הקבוצה הראשונה של פליטים פולנים מהבלקן הגיעה לחיפה בנובמבר 1940 וקבוצות נוספות בחודשים הבאים. ביוני 1941 הגיעה לחיפה קבוצה של פליטים פולנים מקפריסין. הטיפול בהם מטעם ממשלת פולין הגולה אורגן על ידי הקונסוליות הפולניות בירושלים ובתל אביב ומשרד העבודה והרווחה הפולני. משנת 1940 הקונסול בתל אביב היה הנריק רוזמרין, פעיל ציוני ידוע וחבר בסיים של הרפובליקה הפולנית השנייה. המהגרים התקבלו באדיבות על ידי האוכלוסייה המקומית וכמעט בכל מקום - לתדהמתם - הם יכלו לתקשר בפולנית. בין הפליטים הפולנים בארץ ישראל היו נציגים רבים של רשויות הרפובליקה הפולנית השנייה, ביניהם ראש הממשלה לשעבר פליצ'אן סלבו סקלדקובסקי, שרים, חברי פרלמנט ופקידים בכירים. התגוררו כאן גם אנשים רבים מעולם התרבות והמדע, ביניהם הסופר המפורסם מלכיר וואנקוביץ'.

The German and Soviet invasions of Poland led about a wave of war refugees. The fleeing population headed mainly to Romania and Hungary, but after the defeat of France, these countries found themselves in the German sphere of influence, and thus a search for a safe haven for Polish refugees began. Those most at risk of German repression found it in British-controlled Palestine. The first transport of Polish refugees from the Balkans arrived in Haifa in November 1940, followed by others in subsequent months. In June 1941, a transport of Polish refugees from Cyprus arrived in Haifa. On behalf of the Polish government-in-exile, they were looked after by the Polish consulates in Jerusalem and Tel Aviv and a delegation of the Ministry of Labour and Social Welfare. Henryk Rosmarin, a well-known Zionist activist and member of the Second Polish Sejm, became Poland's Consul in Tel Aviv in 1940. The newcomers were welcomed kindly by the local population and, to their amazement, could communicate in Polish virtually wherever they went. Among the Polish refugees in Palestine there were many representatives of the authorities of the Second Polish Republic, including former Prime Minister Felician Sławoj Składkowski, ministers, MPs and other high-ranking officials. Many artists and scientists also settled there, including the well-known writer Melchior Wańkowicz.

הנריק רוזמרין היה פוליטיקאי פולני ממוצא יהודי, עורך דין וחבר בסיים הפולני בקדנציה הראשונה, השנייה והשלישית. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה הוא נסע לרומניה ומשם בשנת 1940 לארץ ישראל. בשנים 1941-1945 הוא היה הקונסול הכללי של רפובליקת פולין בתל אביב (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי - NAC)

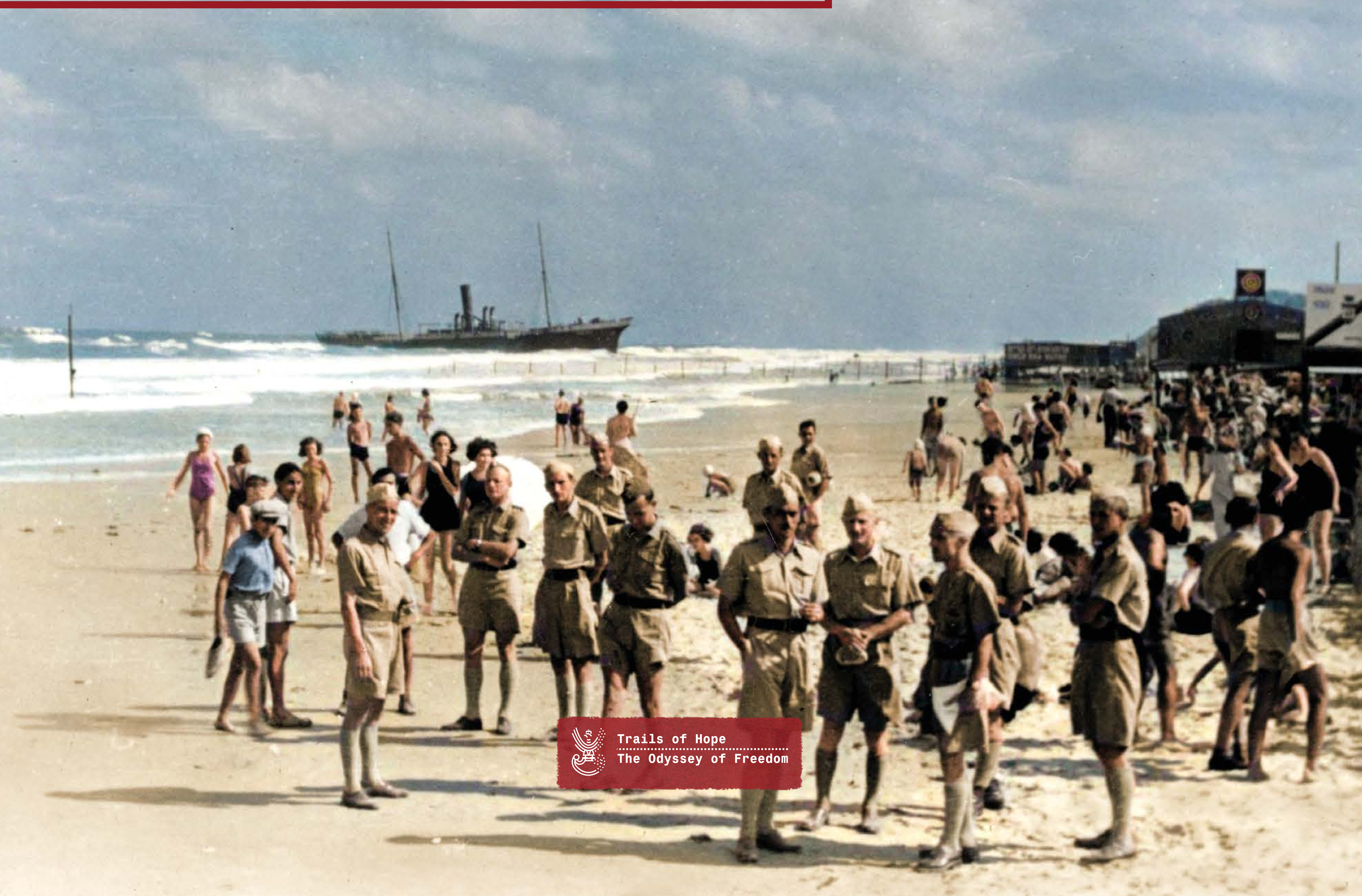
Henryk Rosmarin was a Polish politician of Jewish descent, lawyer and member of the Polish Sejm of the 1st, 2nd and 3rd term. After the outbreak of the Second World War, he got to Romania and from there to Palestine in 1940. In the years 1941-1945, he was the Consul General of the Republic of Poland in Tel Aviv (Photo: NAC)

פולנים בגן הלאומי כפר נחום בכנרת, טבריה, ארץ ישראל. דצמבר 1940 (צילום: אוספים של מרכז KARTA)

Poles in the Kfar Nahum National Park by the Sea of Galilee, Tiberias, Palestine. December 1940 (Photo: KARTA Centre collection)

חיילים פולנים בחוף, תל-אביב, יולי 1940 (צילום: צ'סלב דוברצקי, אוספים של מרכז KARTA)

Soldiers at the beach, Tel Aviv, July 1940 (Photo: Czesław Dobrecki, KARTA Centre collection)

הארץ המובטחת

THE PROMISED LAND

📍 עצי זית ונוף לעיר בית לחם, ארץ ישראל, שנות ה-40 במאה ה-20
(צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי - AIPN)

Olive trees and view of the city of Bethlehem, Palestine, 1940s (photo: AIPN)

כתוצאה ממלחמת העולם הראשונה, מכוח החלטת חבר הלאומים, ארץ ישראל הפכה לשטח מנדט שמנוהל על ידי בריטניה. המנדט הבריטי השתרע על השטח שכיום כולל את מדינות ירדן וישראל.

בשנים 1918-1938 עלו מפולין לארץ ישראל כ-100,000 יהודים. הם מילאו תפקיד חשוב יותר ויותר בחיים החברתיים והכלכליים. ממשלת פולין תמכה בשאיפות של היהודים להקמת מדינה עצמאית ובהגירה לארץ ישראל. הממשלה תמכה בחשאי מפני הבריטים בארגונים הצבאיים המחתרתיים היהודיים - "אצ"ל" ו"ההגנה" - באמצעות אספקת נשק וכסף.

By the decision of the League of Nations, Palestine became a Mandate Territory administered by Britain as a result of the First World War. The British mandate extended over the territory that now includes the states of Jordan and Israel.

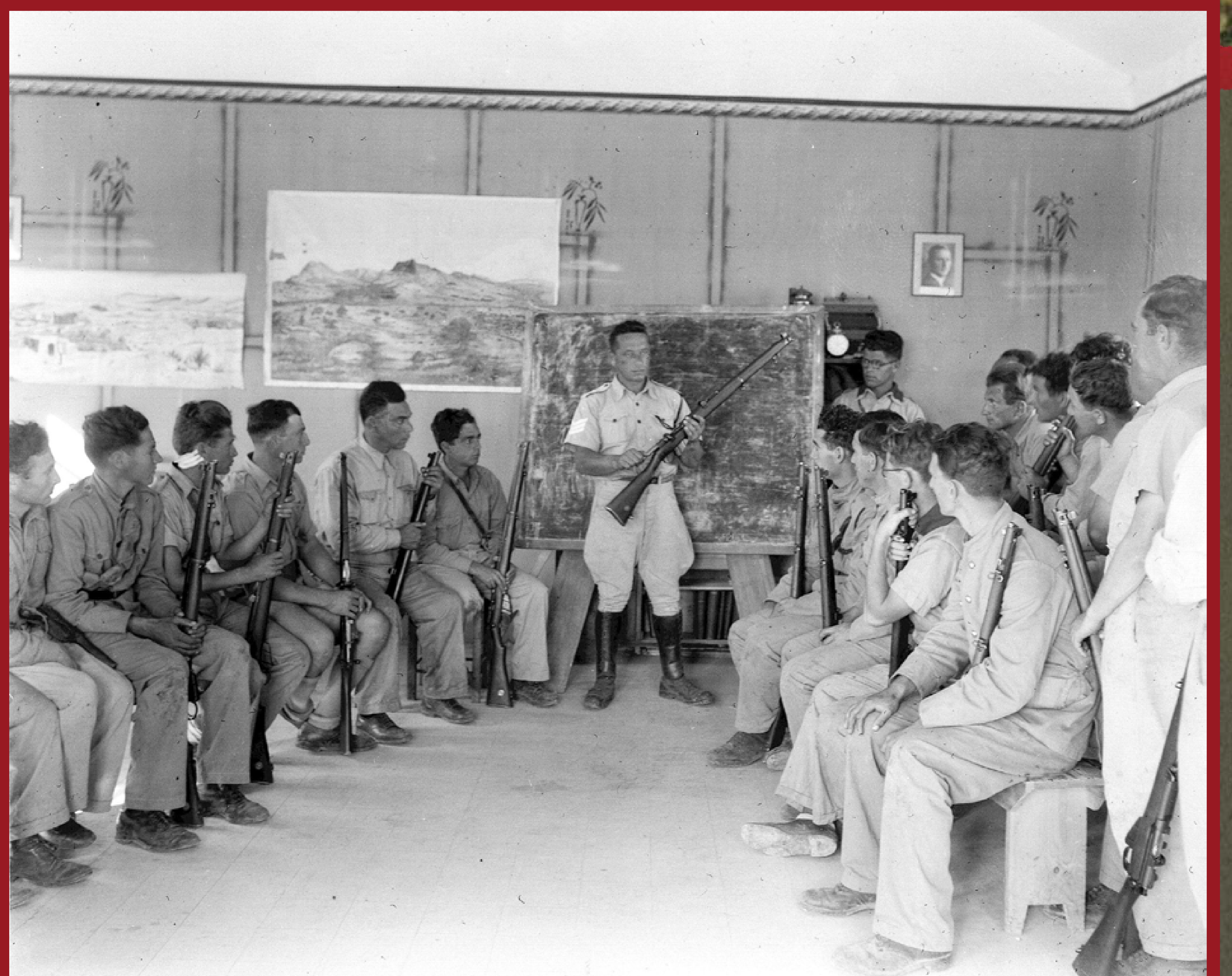
The years 1918-1938 saw about 100,000 Jews emigrate from Poland to Palestine. They played an increasingly important role in the social and economic life of their new country. The Polish government supported Jewish aspirations for their own state and emigration to Palestine. It covertly supported the Jewish paramilitary organisations 'Etzel' and 'Haganah' by supplying them with weapons and money, all the while hiding this fact from the British.

📍 קורס ראשון עבור מדריכי ההגנה, 1938 (צילום: Alamy)

The first training course for Haganah instructors, 1938 (Photo: Alamy)

📍 ירושלים, העיר העתיקה, ישראל (צילום: Alamy)

Jerusalem, Old City, Israel (Photo: Alamy)

1940 - דם, יזע ודמעות

BLOOD, SWEAT AND TEARS - 1940

In the autumn of 1939, the Polish Army, consisting of Poles who had fled the country or had been in Western Europe at the time of the German-Soviet attack on Poland, was functioning in allied France.

On 9 April 1940, the Third Reich invaded Denmark and Norway in order to secure supplies of raw materials. The Polish Independent Highland Brigade formed in France fought for Norway, demonstrating great bravery in the battle of Narvik.

On 10 May 1940, Belgium, the Netherlands, and France became the targets of German aggression. After the Germans broke through the Allied lines on the Meuse, Somme and Aisne rivers, they could no longer be stopped. The evacuation of Polish troops to Britain began three days prior to the capitulation of France.

On the order of the Commander-in-Chief of the Polish Armed Forces, General Wladyslaw Sikorski, the Polish I Corps was formed in Great Britain. Polish air squadrons took part in the Battle of Britain. Poles joined the fight when the world's biggest air battle entered a decisive phase. The Allied forces prevailed owing to the cooperation of airmen from many German-occupied countries. It was thanks to their sacrifice and devotion that the invasion of Great Britain was prevented.

מסתיו 1939 בשטח של בעלת הברית - צרפת - פעל הצבא הפולני שנוצר שם. הוא הורכב מפולנים שברחו מהמדינה או כאלה ששהו בעבר במערב אירופה.

כדי להבטיח אספקת חומרי גלם, ב-9 באפריל 1940 תקף הרייך השלישי את דנמרק ונורבגיה. חטיבת הרובאים העצמאית הפולנית של פודהלה שהוקמה בצרפת, השתתפה בלחימה בנורבגיה, תוך הפגנת גבורה בקרב על נרוויק.

ב-10 במאי 1940 הפכו בלגיה, הולנד וצרפת למטרות התוקפנות הגרמנית. לאחר שהגרמנים פרצו את ההתנגדות בקווי נהרות המז, סום ונהר אן, לא ניתן היה לעצור אותם. שלושה ימים לפני כניעת צרפת החל פינוי החיילים הפולנים לבריטניה.

שם בהוראת המפקד העליון, הגנרל ולדיסלב שיקורסקי, נוצר הקורפוס הראשון של הכוחות המזוינים הפולניים. טייסות תעופה פולניות השתתפו בקרב על אנגליה. הפולנים הצטרפו לקרב כאשר קרב האוויר הגדול בעולם נכנס לשלב המכריע שלו. בעלות הברית צלחו גם הודות למאבק המשותף של הטייסים ממדינות רבות שנכבשו על ידי גרמניה. הודות להקרבה של הטייסים, הפלישה לבריטניה הופסקה.

✪ מטוסים של טייסת הקרב 303, בריטניה, 1942 (צילום: המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, סופק על ידי קרן מרכז KARTA)

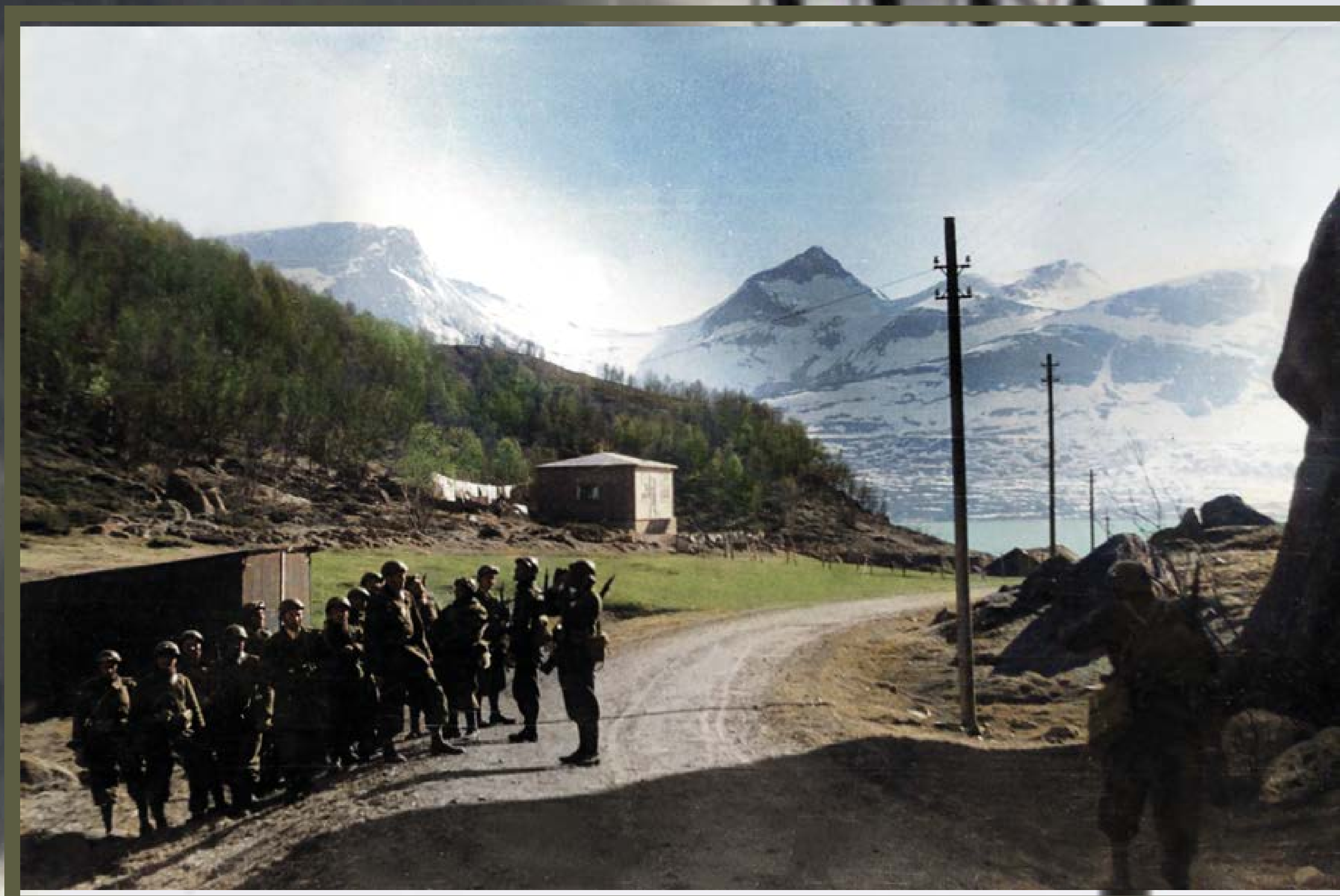
The planes of No. 303 Squadron RAF, UK, 1942 (Photo: Polish Institute and Sikorski Museum in London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

✪ חיילי חטיבת הרובאים העצמאית של פודהלה בנורבגיה, מאי 1940 (צילום: המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, סופק על ידי קרן מרכז KARTA)

Soldiers of the Polish Independent Highland Brigade in Norway, May 1940 (Photo: Polish Institute and Sikorski Museum in London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

✪ יחידות שריון פולניות - טנקי Renault R-35 מפלוגת הקו השלישית של גדוד השריון הראשון של חטיבת פרשי השריון העשירית במהלך המערכה על נהר המארן בצרפת, יוני 1940 (צילום: מהאוספים של קשישטוף ברברסקי, סופק ע"י קרן מרכז KARTA)

Polish armoured troops - Renault R-35 tanks of the 3rd Company of the 1st Polish Tank Battalion of the 10th Armoured Cavalry Brigade during the campaign on the Marne in France, June 1940 (Photo from the collection of Krzysztof Barbariski, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

המלחמה מתפשטת

THE WAR SPREADS

The year 1941 brought radical changes in the progress of the war. The outbreak of the German-Russian War on 22 June broke the Nazi-Soviet alliance and forced the USSR to change sides and to join the Allies. This had a bearing on the position of Polish citizens in the territory of the USSR.

The Polish Independent Carpathian Rifle Brigade, commanded by General Stanisław Kopański, was sent to fight on a new front, namely, in North Africa. In late August 1941, it was dispatched from Egypt to Libya, besieged by the German and Italian forces, to reinforce the fortress of Tobruk. In October, the Poles took over the longest and most difficult Western defence sector. The fighting continued until December 1941, when Allied Forces relieved the siege.

In December 1941, with the United States entering the war, the balance of power on the front changed. The war had now expanded to nearly every corner of the world.

שנת 1941 הביאה עימה שינויים רדיקליים במצב המלחמה. פרוץ המלחמה הגרמנית-סובייטית ב-22 ביוני הביא לסיום הברית הקיימת וברית המועצות הצטרפה לשורות בעלות הברית. דבר זה השפיע על מצב האזרחים הפולנים שנמצאו בברית המועצות.

חטיבת הרובאים הקרפטיים העצמאית בפקודו של גנרל החטיבה - סטניסלב קופנסקי, הצטרפה ללחימה בחזית נוספת - בצפון אפריקה. במחצית השנייה של אוגוסט 1941 החטיבה הופנתה ממצרים ללוב כדי לחזק את מבצר טוברוק אשר כותר על ידי כוחות גרמניים-איטלקיים. באוקטובר השתלטו הפולנים על חלק ההגנה המערבי הארוך והקשה ביותר של המבצר. הלחימה נמשכה עד דצמבר 1941, כאשר שיחררו כוחות בעלות הברית את טוברוק מהמצור.

בדצמבר 1941 הצטרפה ארצות הברית למלחמה, דבר אשר שינה את יחסי הכוחות בחזיתות. המלחמה התפשטה כמעט לכל העולם.

✎ חיילי חטיבת הרובאים הקרפטיים העצמאית בקו החזית במדבר ליד טוברוק, לוב, דצמבר 1941 (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי - NAC)

Soldiers of the Polish Independent Carpathian Rifle Brigade on the front line in the desert near Tobruk, Libya, December 1941 (Photo: NAC)

✎ ההרס בפרל הארבור לאחר ההתקפה האווירית היפנית ב-7 בדצמבר 1941 (צילום: הארכיון הלאומי של ארצות הברית)

The destruction at Pearl Harbor after the Japanese air raid of 7 December 1941 (Photo: National Archives and Records Administration)

✎ הסביבה של מבצר ברסט, טור של שבויים סובייטים, 1941 (צילום: קרן מרכז KARTA, סופק על ידי סטניסלב בליכביץ')

A column of Soviet prisoners of war near the fortress of Brest, 1941 (Photo: KARTA Centre Foundation, courtesy of Stanisław Blichiewicz)

Trails of Hope
The Odyssey of Freedom

החטיבה

THE BRIGADE

✪ קבוצת חיילים מקימה אוהל, לטרון, ארץ ישראל, 1940 (צילום: מכון יוזף פילסודסקי באמריקה)

A group of soldiers setting up a tent in Latrun, Palestine, 1940 (Photo: Józef Pilsudski Institute of America)

✪ שני חיילים של חטיבת הרובאים הקרפטיים העצמאית במהלך קנייה של ירקות בדוכן רחוב, ארץ ישראל, 1943 (צילום: מכון יוזף פילסודסקי באמריקה)

Two soldiers of the Independent Carpathian Rifle Brigade buying vegetables from a street vendor, Palestine, 1943 (Photo: Józef Pilsudski Institute of America)

✪ חיילי חטיבת הרובאים הקרפטיים העצמאית בבר עסלוג' במהלך הפסקה בדרכם למחנה בארץ ישראל, אפריל 1942 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי - AIPN)

Soldiers of the Independent Carpathian Rifle Brigade taking a break in Bir 'Aslu during their journey to a camp in Palestine, April 1942 (Photo: AIPN)

בשנות מלחמת העולם השנייה הוצבו יחידות של הצבא הפולני בארץ ישראל. הם התארגנו כאן והתאמנו לקראת מערכות המלחמה הקשות ביותר.

לאחר תבוסת צרפת ביוני 1940, פונתה חטיבת הרובאים הקרפטיים בפיקודו של הגנרל סטניסלב קופנסקי מסוריה לארץ ישראל. מקום העצירה הראשון היה הכפר סמח' (צמח) בכנרת. זמן קצר לאחר מכן הועברה החטיבה לטרון, שם היא קיבלה כלי נשק חדשים והמשיכה להתאמן. במהלך שהותם יצרו החיילים קשרי ידידות עם האוכלוסייה המקומית.

החטיבה - כיחידת היבשה הפולנית היחידה המוכנה לקרב - הועברה למצרים בתחילת אוקטובר 1940 ומאוגוסט 1941 היא השתתפה בלחימה בחזית לוב. במחנה לטרון הוקם גם לגיון הקצינים, אשר הועבר לאחר מכן למצרים, שם הוא מילא תפקיד הכרוך בשמירה.

During World War II, Polish Army troops were stationed in Palestine. It was there that they were established and underwent training before participating in some of the war's most difficult campaigns.

Following the defeat of France in June 1940, the Independent Carpathian Rifle Brigade under the command of General Stanislaw Kopański was evacuated to Palestine from Syria. The first stopping point was the village of Samakh on Lake Tiberias. Shortly afterwards, the brigade was redeployed to Latrun, received new weapons and continued training. During their stay the soldiers established friendly relations with the local population.

Being the only combat-ready Polish land unit, the brigade was redeployed to Egypt in early October 1940, and then, starting in August 1941, fought on the Libyan front. Camp Latrun also became home to the Officers' Legion, which was then redeployed to Egypt, where it provided security.

"לא מוגזם לומר שהיחידות שלנו נהנות מהמוניטין הטוב ביותר. העיתונות המקומית וגם הציבור מתייחסים אלינו באהדה גדולה וכנה."

מפקד החטיבה - סטניסלב קופנסקי

One can say without exaggeration that our troops have the best possible reputation. The entire local press and public refer to us with sincere great affection.

General Stanislaw Kopański

ניצוץ של תקווה

A SPARK OF HOPE

ב-30 ביולי 1941 בלונדון נחתם ההסכם הפולני-סובייטי שבין השאר החזיר את היחסים הדיפלומטיים ההדדיים. תוצאתו הייתה חנינה לאזרחים פולנים שנמצאו בברית המועצות. דבר זה איפשר את שחרורם של אלפי אנשים ממחנות הכפייה הסובייטים ומקומות הגלות. ב-14 באוגוסט נחתם הסכם צבאי שהגדיר את תפקוד הצבא הפולני בשטחי ברית המועצות, אשר היה חלק מהכוחות המזוינים הפולנים. התקווה לחזרה הביתה הופיעה בליבם של פולנים רבים. בראש הצבא עמד הגנרל ולדיסלב אנדרס ששוחרר מהמעצר הסובייטי. במהלך ביקורו של המפקד העליון - הגנרל ולדיסלב שיקורסקי במוסקבה בדצמבר 1941, הוחלט כי הצבא הפולני יורחב ולאחר מכן יופנה לחזית. במקביל החלו השלטונות הפולניים בחיפושים אינטנסיביים אחר קצינים שנשבו בידי הסובייטים ב-1939 והושמו במחנות מיוחדים של ה-ג.ק.ו.ד.

The 30 July 1941 Polish-Soviet agreement re-established mutual diplomatic relations. It included an amnesty for Polish citizens throughout the USSR. This allowed the release of thousands of people from camps and places of exile. The signing of a further military alliance, the provisions of which defined the operation of the Polish Army (being a part of the Polish Armed Forces) in the territory of the USSR, took place on 14 August. Poles were given a spark of hope that they would return home. The command of the army was entrusted to General Wladyslaw Anders, whom the Soviet authorities had released from prison. A decision to expand the Polish Army and then send it to the frontline was reached during the visit of General Wladyslaw Sikorski to Moscow in December 1941. At the same time, the Polish authorities began an intensive search for the Polish officers taken prisoner by the Soviets in 1939 and placed in the NKVD's special camps.

חזיתם על הסכם שיקורסקי-מאיסקי, החזרת היחסים הדיפלומטיים בין פולין לברית המועצות. לונדון, 30 ביולי 1941 (צילום: מוזיאון המלחמה האימפריאלי)

The signing of the Sikorski-Mayski agreement reinstating diplomatic relations between Poland and the USSR, London, 30 July 1941 (Photo: Imperial War Museum)

גנרל ולדיסלב אנדרס (מפקד הצבא הפולני בברית המועצות) וגנרל ליאופולד אוקוליצקי (ראש המטה של הצבא הפולני בברית המועצות), 1941-1942 (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי - NAC)

General Wladyslaw Anders (Commander of the Polish Army in the USSR) and Col. Leopold Okulicki (Chief of Staff of the Polish Army in the USSR), 1941-1942 (Photo: NAC)

חיילים פולנים נחים לאחר תרגילים, ג'לאל-אבאד בקירגיזסטן, ברית המועצות, פברואר 1942 (צילום: ויקטור אוסטרובסקי; המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, סופק על ידי קרן מרכז KARTA)

Polish soldiers taking a break after military exercises, Jalal-Abad, Kyrgyzstan, USSR, February 1942 (Photo: Wiktor Ostrowski; Polish Institute and Sikorski Museum in London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

Trails of Hope
The Odyssey of Freedom

יציאה מבית השבי

OUT OF THE LAND OF SLAVERY

חיילי צבא פולין במזרח בדרום לתרגילים (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי)
Soldiers of the Polish Army in the East on their way to military exercises (Photo: AIPN)

ב-1942 היו הכוחות הגרמניים במרחק של כ-150 ק"מ ממוסקבה וקו החזית השתרע מלנינגרד בצפון ועד רוסטוב על הדון בדרום. לסובייטים היה קשה יותר ויותר להסתיר את רציחתם של אלפי קצינים פולנים. היחידות הפולניות החדשות שנוצרו היו ללא אספקה בסיסית. שלטונות ברית המועצות השעו את המשך הגיוס לצבא. הפולנים הפכו לבעלי ברית יותר ויותר בעייתיים עבור הסובייטים. בשל היעדר מנות מזון ליחידות פולניות, החלו שיחות בנוגע לפינוי החיילים מברית המועצות לאיראן. במרץ 1942 הסכימו השלטונות הסובייטיים לעזיבה של חלק מהחיילים והאזרחים שהיו עם הצבא. רק באוגוסט הוחלט להעביר את כל הצבא הפולני. הפינוי נמשך עד תחילת ספטמבר 1942. השמחה בקרב הפולנים הייתה עצומה. הודות לכך, פעמים רבות ניתן היה להציל משפחות שלמות. עם זאת, המסע שלהן הביתה רק התחיל. האוכלוסייה האזרחית מצאה מקלט בארבע יבשות, כולל מזרח אפריקה, הודו, מקסיקו וניו זילנד.

אזרחים פולנים רבים, עקב ההתנגדות של השלטונות הסובייטיים, לא יכלו להתפנות ונשארו בברית המועצות. חלק מהם חזר לפולין בשורות הצבא שהיה כפוף לחלוטין לסובייטים ואחרים הורשו לחזור רק שנים רבות לאחר המלחמה.

In 1942, the German Army was around 150 km away from Moscow, and the front line stretched from Leningrad in the north to Rostov-on-Don in the south. The Soviets were finding it increasingly difficult to conceal the murder of thousands of Polish officers. The newly-formed Polish troops lacked basic supplies. Further enlistments were suspended by the Soviet authorities. Poles were turning into an increasingly troublesome ally for the USSR. Due to the lack of food rations for the Polish units, talks on relocation from the USSR to Iran began. In March 1942, the Soviet government agreed to the transfer of some Polish soldiers and civilians remaining with the army. The decision to relocate the entire Polish Army was reached in August and the process continued until early September 1942. The Poles were overjoyed. Often, whole families were saved. The journey home had, however, only just begun. Civilians found shelter on four continents, venturing as far as East Africa, India, Mexico, and New Zealand.

Nonetheless, due to the Soviet authorities' objection, many Polish citizens could not take part in the evacuation and remained in the USSR. Some returned to Poland in the ranks of a Polish army under full Soviet command, while others could only return many years after the war.

ילדים פולנים שהגיעו לצבא שהוקם על ידי הגנרל אנדרס. וורבסקי, אוזבקיסטן, ברית המועצות, מאי 1942 (צילום: ויקטור אוסטרובסקי; המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שקורסקי בלונדון, סופק על ידי קרן מרכז KARTA)

Children who made it to the Anders' Army, Vrevskaya, Uzbekistan, USSR, May 1942
(Photo: Wiktor Ostrowski; Polish Institute and Sikorski Museum in London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

קבוצה של גולים פולנים בעת מנוחה בגבול הסובייטי-איראני, 1942 (צילום: מכון יוזף פילסודסקי באמריקה)

A group of Polish exiles taking a rest on the border between the USSR and Iran, 1942
(Photo: Józef Piłsudski Institute of America)

התארגנות מחדש

REGROUPING

פגנר ולדיסלב אנדרס מחזיק דגל של דיוויזיית חיל הרגלים החמישית של הקורפוס הפולני השני שמומן על ידי פליטים פולנים בארץ ישראל, 1943 (צילום: המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, צילום באדיבות קרן מרכז KARTA)

General Wladyslaw Anders holding the banner of the 5th Infantry Division, made thanks to donations by Polish refugees in Palestine, 1943 (Photo: The Polish Institute and Sikorski Museum In London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

דסקית הזהויה של החייל הפולני ממוצא יהודי - ווליאן בוסגאנג - מתקופת השירות בקורפוס הפולני השני. ווליאן בוסגאנג נולד בלבוב. בספטמבר 1939 עברה משפחתו לרומניה. כמה חודשים לאחר מכן הם הגיעו לארץ ישראל. לאחר הגעת הקורפוס הפולני השני לארץ ישראל, בוסגאנג הצטרף לשורות הקורפוס כמתנדב. הוא לחם באיטליה, בין היתר במונטה קאסינו. לאחר המלחמה הוא למד באיטליה ובאנגליה. הוא היגר לארצות הברית ב-1949 (צילום: המוזיאון לתולדות יהודי פולין)

A dog tag belonging to Julian Bussgang, Polish soldier of Jewish descent, from his time in the Polish II Corps. Julian Bussgang was born in Lviv. September 1939 saw his family make their way to Romania. A few months later, they found themselves in Palestine. After the arrival of the Polish II Corps in Palestine, Bussgang volunteered to join its ranks. He fought in Italy, including at Monte Cassino. After the war, he studied in Italy and England. He then left Europe for the United States in 1949 (Photo: POLIN Museum of the History of Polish Jews)

הצבא הפולני שפונה מברית המועצות בהמתנה לפקודות, ארץ ישראל, שנות ה-40 במאה ה-20 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי - AIPN)

Polish troops evacuated from the USSR awaiting orders, Palestine, 1940s (Photo: AIPN)

באביב 1942 הגיעו היחידות הצבאיות הפולניות הראשונות שפונה מברית המועצות לארץ ישראל. גם חטיבת הרובאים הקרפטיים העצמאית חזרה. במאי חטיבה זו הורחבה לדיוויזיית הרובאים הקרפטיים השלישית. ביולי 1943 התקבלה החלטה בעניין הקמה של הקורפוס הפולני השני מהיחידות הפולניות שהועברו מעיראק וכאלה שהיו מוצבות בארץ ישראל. הקורפוס התכונן במגרשי האימונים בגליל להשתתפות במערכה האיטלקית.

כמה אלפי חיילים ממוצא יהודי שירתו בצבא הפולני שפונה מברית המועצות. במהלך שהותם בארץ ישראל רובם עזבו את שורות הצבא הפולני ורבים מהם הצטרפו לארגונים פרמיליטריים שנלחמו למען הקמת מדינה יהודית. ביניהם היה ראש ממשלת ישראל העתידי, מנחם בגין. הגנרל מיכאל טוקאשבסקי-קראשביץ', מפקד היחידות הצבאיות במזרח התיכון, נתן לו רשות לעזוב את הצבא הפולני.

The spring of 1942 saw the arrival in Palestine of the first Polish troops evacuated from the Soviet Union. Among the arriving units was the Independent Carpathian Rifle Brigade. In May, the brigade was expanded into the 3rd Carpathian Rifle Division. In July 1943, the decision was made to establish the Polish II Corps, comprising units redeployed from Iraq and stationed in Palestine. The Corps used the Galilee training grounds to prepare for the Italian campaign.

Several thousand soldiers of Jewish descent served in the Polish Army evacuated from the USSR. While in Palestine, most left its ranks, with many joining paramilitary organisations fighting to create a Jewish state. One of them was Menachem Begin, who would then go on to become the Prime Minister of Israel. He was given permission to leave the Polish Army by General Michał Tokarzewski-Karaszewicz.

זיכרונות מבית הספר

SCHOOL MEMORIES

תלמידות פולניות של בית ספר יסודי לצעירים ("יונאקים"), נצרת, ארץ ישראל, 1946
(צילום: האוסף של אלינה אינד זלוטוגורסקה, צילום באדיבות קרן מרכז KARTA)

Polish schoolgirls of the Cadet Common School, Nazareth, Palestine, 1946 (Photo: Collection of Alina Inez Zlotogorska, photo courtesy of the KARTA Centre Foundation)

ארץ ישראל הפכה למרכז חשוב לחינוך פולני בגלות. בתל אביב הוקמו כבר ב-1940 מספר בתי ספר פולניים הכוללים בית ספר יסודי, חטיבת ביניים ותיכון. בעין כרם הוקם מרכז לבנות פולניות עם בתי ספר יסודיים ותיכונים. כמו כן, אורגנה השכלה ברמה גבוהה יותר במסגרת קורסים מדעיים להשכלה גבוהה בתל אביב וירושלים.

ברחובות ובגדרה הוקם מרכז לימודי לשירות עזר לנשים. המתנדבות במדי הצבא הפולני הוכשרו במסגרת שירות סניטרי והובלה. לארץ ישראל הועברו גם בתי ספר לצעירים ("יונאקים") שבהם נכחו גם ילדים שהתייתמו במהלך שהותם בברית המועצות.

Palestine became an important centre of Polish education in exile. A Polish school complex consisting of a primary and secondary school, as well as a high school, was established in Tel Aviv as early as 1940. A Polish Girls' Centre along with primary and secondary schools was established in Ain Karem. University education was also made available as part of Higher Education Courses in Tel Aviv and Jerusalem.

Women's Auxiliary Service Training Centres were established in Rehovoth and Gadera. Female volunteers of the Polish Army were trained in sanitary and transport services. Cadet schools, attended also by children orphaned during their stay in the Soviet Union, were moved to Palestine.

תלמיד של בית ספר לצעירים צעירים ("יונאקים") מקבל ארוחה בקנטינה בשטח מחנה בארץ ישראל, 1942 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי - AIPN)

A student of the Cadet Common School receiving a meal in the canteen at the Palestine camp, 1942 (Photo: AIPN)

בית ספר פולני, ארץ ישראל 1943 (צילום: מרכז מורשת מנחם בגין)

Polish school, Palestine, 1943 (Photo: Menachem Begin Heritage Center)

תרבות

CULTURE

♣ פולני צעיר ("יונאק"), ארץ ישראל, 1942-1945 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי - AIPN)

A Polish cadet, Palestine, 1942-1945 (photo: AIPN)

במהלך המלחמה התפתחו החיים החברתיים והתרבותיים הפולניים בארץ ישראל. פורסמו כאן כתבי עת צבאיים ("השבועון של הצבא הפולני במזרח התיכון", "הדרכים שלנו", "מתנדבת") וכתבי עת אזרחיים ("לידה מחדש", "עלון של פולין החופשית", "העיתון הפולני"). בבתי דפוס בירושלים, תל אביב וח'יפה יצאו לאור יצירות ספרות פולניות, ספרי לימוד ומדריכים בנוגע לארצות המזרח התיכון. התיאטראות סיפקו הצגות. ליד תל אביב פעל התיאטרון הדרמטי ובמופע המבוסס על היצירה "הבית הפתוח" של מיכאל באלוצקי בו צפו 25,000 צופים. הם נצפו לא רק על ידי פולנים, אלא גם על ידי יהודים מפולין. אמנים פולנים פעלו בארץ ישראל. Cabinet of Arte בירושלים הציירות הפולניות הציגו את עבודותיהן: קריסטינה דומאנסקה, אליציה דרבנסקה ואנה זלסקה. ההופעות של האנקה אורדונובנה זכו לפופולריות רבה.

During the war, Polish social and cultural life flourished in Palestine. This included the publishing of magazines, military (e.g., 'Tygodnik Armii Polskiej na Wschodzie', 'Nasze Drogi', 'Ochotniczka') and civilian (e.g., 'Odrodzenie', 'Biuletyn Wolnej Polski', 'Gazeta Polska') alike. The printing houses of Jerusalem, Tel Aviv and Haifa published Polish literature, textbooks and guides on the Middle East. Theatres gave performances, too. A Drama Theatre operated near Tel Aviv and saw as many as 25,000 spectators attend a performance based on *Dom otwarty*, a play by Michał Bałucki. The performances were watched not only by Poles but also by Jews from Poland. Some Polish artists continued their work in Palestine. Polish painters Krystyna Domańska, Alicja Drwęska and Anna Zaleska exhibited their artworks at Jerusalem's Cabinet of Arte. Hanka Ordonówna's performances were highly popular as well.

♣ צבא פולין בארץ ישראל, 1944-1942 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי - AIPN)

Polish troops in Palestine, 1942-1944 (Photo: AIPN)

♣ חיילי הקורפוס הפולני השני לפני הקפלה הפרנציסקנית. הקפלות של התחנה השלישית והרביעית בווייה דולורוזה שופצו הודות למאמצים של חיילים פולנים ויוצר הפסלים היה לוטננט תדאוש אדם ז'ילינסקי, ירושלים, 1943 (צילום: המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, צילום באדיבות קרן מרכז KARTA)

Soldiers of the Polish II Corps at the Franciscan Chapel in Jerusalem. The chapels at the 3rd and 4th station of Via Dolorosa were renovated thanks to the efforts of Polish soldiers. Lieutenant Tadeusz Adam Zieliński was the author of the sculptures, Jerusalem, 1943 (Photo: The Polish Institute and Sikorski Museum, London; courtesy of the KARTA Centre Foundation)

מנחם בגין

MENACHEM BEGIN

מנחם בגין (בשורה הראשונה מצד שמאל) במדי הצבא הפולני במזרח התיכון, לידו אשתו עליזה, ארץ ישראל, דצמבר 1942 (צילום: אוסף התצלומים הלאומי)

Menachem Begin (front row, first from the left-hand side) wearing the uniform of the Polish Army in the East, next to his wife Aliza, Palestine, December 1942 (Photo: National Photo Collection of Israel)

מנחם בגין (נולד ב-16 באוגוסט 1913 בברסט, נפטר ב-9 במרץ 1992 בתל אביב) בא ממשפחה יהודית מסורתית. בשנת 1935 סיים לימודי משפטים באוניברסיטת ורשה ובשנת 1939 מונה לנציב בית"ר בפולין - ארגון נוער ציוני-רוויזיוניסטי השואף להקמת מדינת ישראל. לאחר הפלישה הגרמנית לפולין בספטמבר 1939, הוא התפנה לוויילנה. ב-3 באוגוסט 1940 הוא נעצר על ידי ה-נ.ק.ו.ד. ונכלא בלוקישקי בוויילנה, שם הוא נידון לשמונה שנות מאסר במחנה עבודה בסיביר. מכוח הסכם שיקורסקי-מייסקי, הוא הצטרף לכוחות המזוינים של פולין בברית המועצות ופונה לאיראן ב-1942 יחד עם חיילים פולנים. כקורפורל בצבא פולין הוא הגיע לארץ ישראל. לאחר שקיבל אישור להשתחרר מהצבא, הוא השתלב במאבק למען הקמתה של מדינת ישראל. המדינה העצמאית החדשה הוקמה ב-14 במאי 1948.

בגין היה מנהיג כריזמטי והיה ראש ממשלת ישראל בשנים 1977-1983. הוא עשה היסטוריה (יחד עם נשיא מצרים אנואר סאדאת) כמנהל משא ומתן בעניין הסכם השלום הישראלי-מצרי בשנת 1979. לשני המנהיגים הוענק פרס נובל לשלום על חתימת ההסכם.

Menachem Begin (born 16 August 1913 in Brest, died 9 March 1992 in Tel Aviv) came from a traditional Jewish family. In 1935, he graduated from the University of Warsaw with a law degree. In 1939, he became the leader of Poland's Beitar - a Zionist-revisionist youth organisation whose goal was to establish the state of Israel. After the German invasion of Poland in September 1939, he escaped to Wilno. On 3 August 1940, he was arrested by the NKVD and imprisoned at the Lukiškės Prison, where he was sentenced to eight years in a Siberian labour camp. Pursuant to the Sikorski-Majski Agreement, he joined the Polish Army in the USSR and, together with Polish soldiers, was evacuated to Iran in 1942. By the time he arrived in Palestine, he was a corporal cadet. After receiving permission to be discharged from the army, he became involved in the struggle for the establishment of Israel. The independent state of Israel came into being on 14 May 1948.

Begin, himself a charismatic leader, headed the Israeli government between 1977 and 1983. He would go down in history (along with Egyptian President Anwar Sadat) as the negotiator of the Egypt-Israel peace treaty of 1979. Both leaders were awarded the Nobel Peace Prize for bringing about the signing of the treaty.

מנחם בגין והיועץ של נשיא ארה"ב זביגניב בז'ינסקי משחקים שחמט, קמפ דייוויד, 1978 (צילום: Alamy)

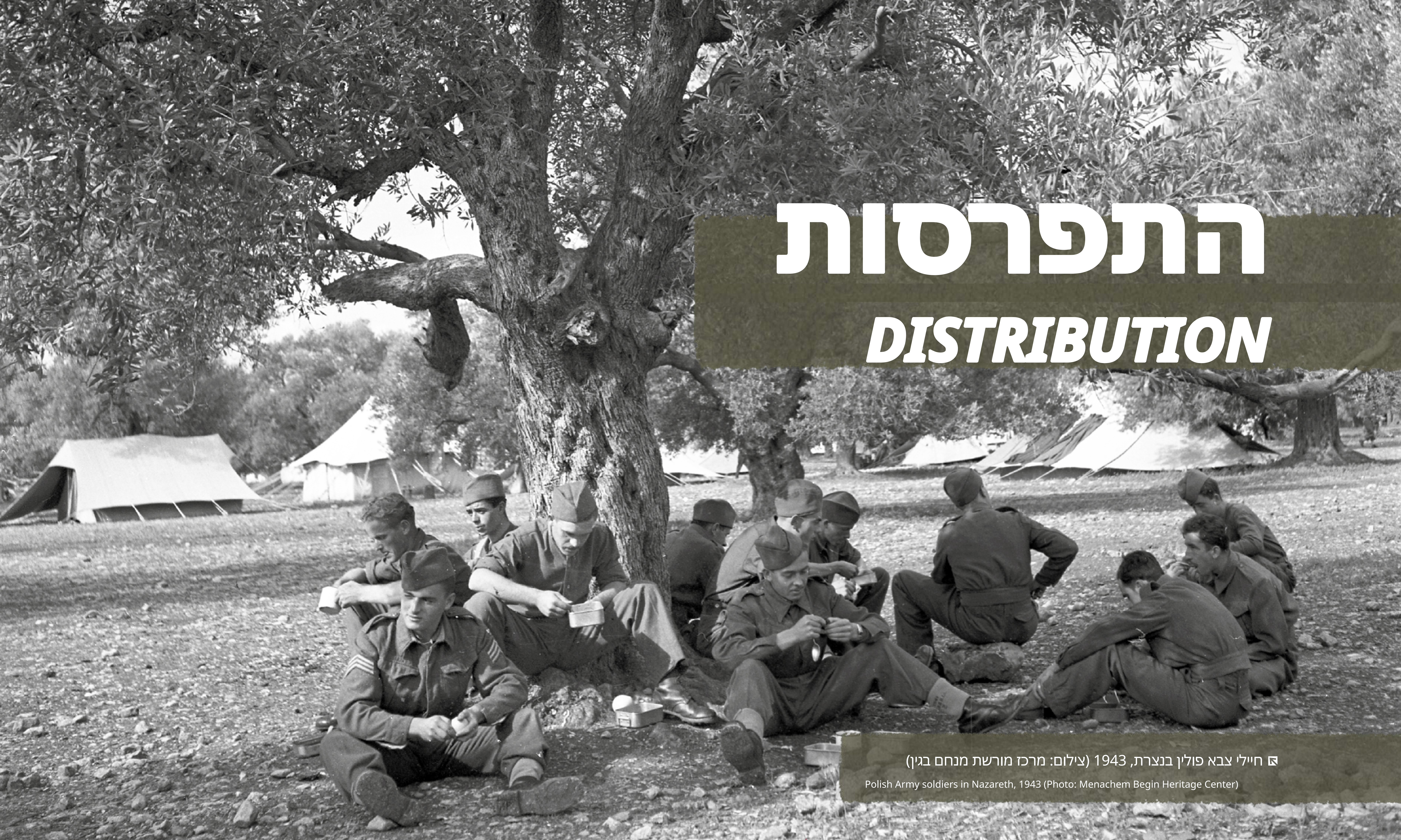
Israeli Prime Minister Menachem Begin and US presidential advisor Zbigniew Brzezinski playing chess, Camp David, 1978 (photo: Alamy)

מנחם בגין ונשיא ארה"ב ג'ימי קרטר, נשיא מצרים אנואר סאדאת וראש ממשלת ישראל מנחם בגין בהסכמי קמפ דייוויד, 6 בספטמבר 1978. מרילנד, ארה"ב (צילום: Marion S. Trikosko, Glasshouse / BE&W)

US President Jimmy Carter, Egyptian President Anwar Sadat and Israeli Prime Minister Menachem Begin at the signing of Camp David Accords, 6 September 1978, Maryland, USA (photo: Glasshouse / BE&W)

התפרסות

DISTRIBUTION

חילי צבא פולין בנצרת, 1943 (צילום: מרכז מורשת מנחם בגין)

Polish Army soldiers in Nazareth, 1943 (Photo: Menachem Begin Heritage Center)

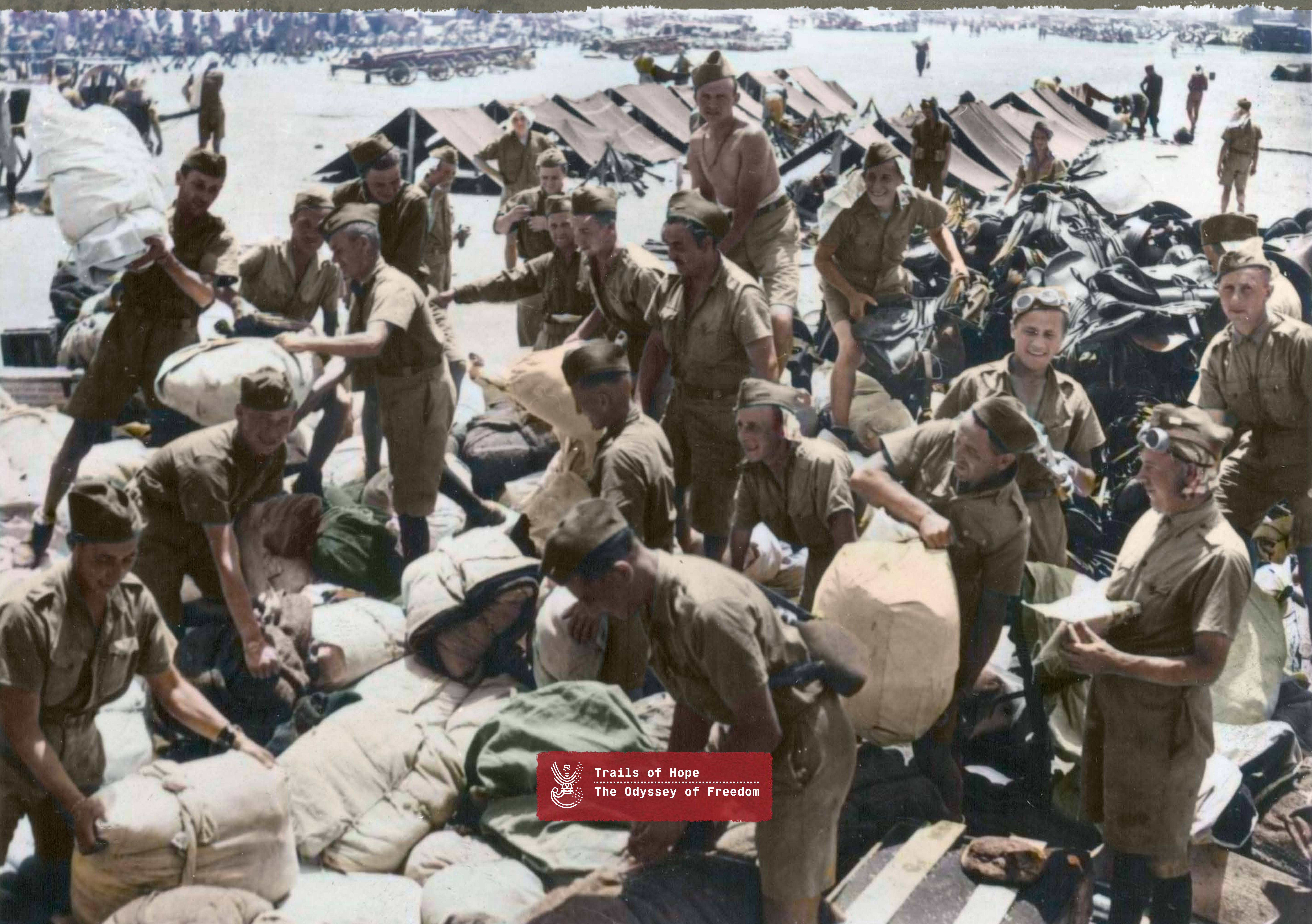
For Poles evacuated from the USSR, the countries of the Middle East were but one stop in the long journey back home. Many set off for other countries, serving as the next stops on the trail of hope. Exhausted by their stay in the Soviet Union and suffering diseases, many would never regain their freedom or return home. They would forever remain in this hospitable land. Traces of the Poles' presence in the Middle East include numerous graves in many local cemeteries.

עבור פולנים שפונו מברית המועצות, מדינות המזרח התיכון היו שלב נוסף בדרכם הארוכה למולדתם. רבים נסעו לארצות אחרות שהיו תחנות נוספות בנתיב התקווה. חלק נכבד מהאנשים היו מותשים מהשהייה בברית המועצות וסבלו ממחלות, הם לא יכלו ליהנות מהחופש ולא חזרו הביתה עד ימים האחרונים. עקבות שהותם של פולנים במזרח התיכון ניכרים גם במספר הקברים הגדול בבתי הקברות המקומיים.

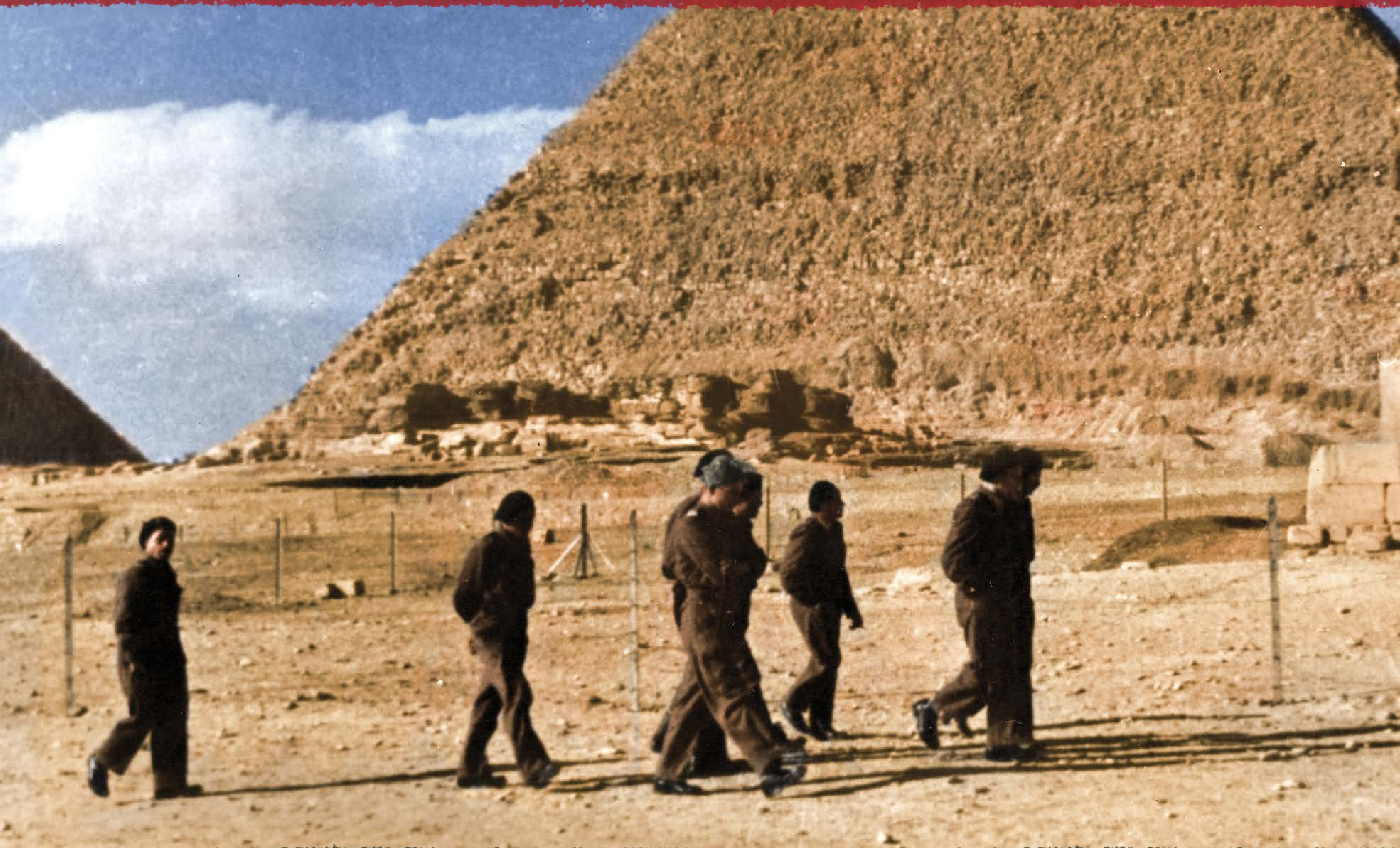
חילי הצבא הפולני בעת פריקה באחד מהמחנות בשטח ארץ ישראל, 1943 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי - AIPN)

Polish Army soldiers unloading cargo at a camp in Palestine, 1943 (Photo: AIPN)

מארץ ישראל לבולוניה

FROM PALESTINE TO BOLOGNA

ביוני 1943 במהלך ביקורו של המפקד העליון במזרח התיכון התקבלה החלטה לפיה יופרד הקורפוס הפולני השני מן המבנים הארגוניים של הצבא הפולני במזרח. בשטח ארץ ישראל נערך ארגון מחדש והדרכה של יחידות. חיילי הקורפוס השני השתתפו בפעולות לחימה שנערכו באיטליה. מתחילת 1944 ניסו כוחות בעלות הברית לפרוץ את העמדות הגרמניות שהיו מבוצרות בצורה חזקה. הדרך לרומא הובילה דרך מעברי הרים של הנקודה הצרה ביותר של חצי האי האפניני. לפני כן ניסיונות לפרוץ את החזית בוצעו על ידי יחידות אמריקאיות, בריטיות, צרפתיות, ניו זילנדיות והודיות, אך היו אלה הפולנים במאי 1944 שהצליחו לפרוץ את ההגנה הגרמנית העזה וללכוד את מונטה קאסינו.

כוחות פולנים לחמו גם בפיידמונטה ולאחר מכן בקטע האדריאטי, שם הם שיחררו את אנקונה ב-18 ביולי. חייליו של הגנרל ולדיסלב אנדרס סיימו את נתיב הלחימה שלהם עם כיבוש בולוניה ב-21 באפריל 1945.

The decision to separate the Polish II Corps from the structures of the Polish Army in the East was made in June 1943 during a visit of the CINC Sikorski to the Middle East. The units were reorganised and trained in the territory of Palestine. The soldiers of the Polish II Corps fought in the Italian Campaign. Starting in early 1944, the Allied troops tried to break through the line of strongly fortified German positions. The road to Rome led through the mountain passes of the narrowest neck of the Italian Peninsula. The American, British, French, New Zealand, and Indian forces had made many attempts to break through, but it was the Poles who succeeded in overcoming the fierce German opposition and who captured Monte Cassino in May 1944.

The Polish troops went on to fight at Piedimonte San Germano, and later along the Adriatic coast, where they liberated Ancona on 18 July 1944. The combat trail of the Anders Army ended with the liberation of Bologna on 21 April 1945.

האיטלקים מקבלים את פני חיילי הקורפוס הפולני השני. על המכונית, השני מצד שמאל, גנרל קלמנס רודניצקי. בולוניה, איטליה, 21 באפריל 1945 (צילום: המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, סופק על ידי קרן מרכז KARTA)

Italians welcoming the soldiers of the Polish II Corps. Standing in the car second from the left is General Klemens Rudnicki, Bologna, Italy, 21 April 1945 (Photo: Polish Institute and Sikorski Museum in London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

הצבא הפולני הועבר מהנמלים המצריים לחזית האיטלקית. חיילים פולנים של חטיבת השריון השנייה מול פירמידת חעפרע. גיזה, מצרים, 1943 (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי)

The Polish army was transported to the Italian front from the Egyptian sea ports. Polish soldiers of the 2nd Armoured Brigade by the Pyramid of Khafre, Giza, Egypt, 1943 (Photo: NAC)

גנרל ולדיסלב אנדרס עם קצינים שליוו אותו. ברקע ניתן לראות את חורבות המנזר במונטה קאסינו. קאסינו, איטליה, מאי 1944 (צילום: פליציאן מאלניאק; המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, סופק על ידי קרן מרכז KARTA)

General Wladyslaw Anders with accompanying officers. Ruins of the Monte Cassino Monastery visible in the background. Cassino, Italy, May 1944 (Photo: Felician Maliniak; Polish Institute and Sikorski Museum in London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

מנורמנדי עד וילהלמסהאפן

FROM NORMANDY TO WILHELMSHAVEN

ב-25 בפברואר 1942 הוקמה בבריטניה דיוויזיית השריון הראשונה. מפקדה היה מפקד החטיבה סטניסלב מאצ'ק. היחידה השתתפה בלחימה העקובה מדם בפאלז בנורמנדי. הדיוויזיה ספגה הפסדים כבדים כאשר היא מנעה בריחה של יחידות גרמניות בשמבואה. מפקדי בעלות הברית היו משוכנעים בצורך להסירה מהקרב. למרות זאת - לאחר הוספת כוחות - היא השתתפה במרדף נועז אחר האויב, תוך שחרור ערים בצרפת, בלגיה והולנד. הסיסמה "Priority for Poles" נודעה לכל חייל בעלות הברית. במהלך הקרבות על איפר, גנרל מאצ'ק אסר ירי ארטילרי בערים ובזכות זאת לא איבדו אזרחי בלגיה והולנד את חייהם ורכושם. נטל הלחימה עבר לרובאים שטיהרו את השטחים הכבושים מיחידות אויב. התושבים הפגינו אסירות תודה על כך. ב-1945 לאחר קרבות עקובים מדם בהולנד, נכנסה דיוויזיית השריון הראשונה לגרמניה כדי לסיים את נתיב הלחימה בוילהלמסהאפן.

The 1st Polish Armoured Division was formed in the United Kingdom on 25 February 1942, and its command was given to General Stanislaw Maczek. The division shed a great deal of blood near Falaise in Normandy and then blocked the German escape route from the Chambois pocket, again at the cost of heavy losses. The Allied commanders were convinced it needed to be withdrawn from active fighting. Nevertheless, replenished, it participated in a daring pursuit of the enemy, liberating cities in France, Belgium, and the Netherlands. The slogan 'Priority for Poles' became known to all Allied soldiers. While capturing Ypres, General Maczek forbade the use of artillery fire in cities, saving the lives and property of Belgian and Dutch civilians. The burden of the fight was transferred to the riflemen, who cleared the territory of enemy units. The locals have fond memories of General Maczek's decision. In 1945, after the bloody campaign in the Netherlands, the 1st Polish Armoured Division entered Germany, ending its combat trail in Wilhelmshaven.

גנרל סטניסלב מאצ'ק, מפקד דיוויזיית השריון הראשונה (משמאל), בטנק קרומוול VII של יחידת המטה. מימין - ריטמייסטר טדאוש ויסוצקי (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי - NAC)

General Stanislaw Maczek, commander of the 1st Armoured Division (left, speaking into a laryngophone), in a Cromwell VII tank of the Staff Squadron. Captain Tadeusz Wysocki on the right (Photo: NAC)

חטיבת הצנחנים העצמאית הראשונה הוקמה בבריטניה באוקטובר 1941. החטיבה הייתה אמורה להשתתף בקרבות בפולין. בסופו של דבר היא השתתפה במבצע הגדול ביותר בהשתתפות כוחות מוטסים בספטמבר 1944 בשטח הולנד הכבושה, בארנהם (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי - NAC)

The 1st (Polish) Independent Parachute Brigade was formed in the UK in October 1941 to fight in Poland. It played a major role in the largest airborne operation in history, fighting near Arnhem in occupied Netherlands in September 1944 (Photo: NAC)

כוחות התקיפה של בעלות הברית נוחתים בחוף אומהה. חיל האוויר הפולני, חיל הים הפולני וצי הסחר הפולני השתתפו במבצעי הלחימה, 6 ביוני 1944 (צילום: הארכיון הלאומי של ארצות הברית)

Allied infantry troops land on Omaha Beach. The Polish Air Force, the Polish Navy, and the Polish Merchant Navy participated in the operation, 6 June 1944 (Photo: National Archives and Records Administration)

Trails of Hope
The Odyssey of Freedom

הטעם המר של הניצחון

THE BITTER TASTE OF VICTORY

מותו הטראגי של הגנרל ולדיסלב שיקורסקי באסון בניברלטר ביולי 1943 החליש את מעמדה של ממשלת פולין בלונדון. לאחר קרב סטלינגרד התחזק יוסף סטלין והחל ליצור את המבנים הקומוניסטיים של המדינה הפולנית העתידית שכפופה בצורה מוחלטת לברית המועצות. בפברואר 1945 נודע לחיילים המשרתים בכוחות המזוינים הפולניים על החלטות ועידת יאלטה, אשר המשתתפים בה הסכימו להחזיר את פולין לתחום ההשפעה הסובייטי, לקחת ממנה את אדמות הגבולות המזרחיים ולהסיר מהשלטון את הממשלה הגולה החוקית. מידע זה הוביל למשבר ביחסי פולין-בריטניה. עם זאת החיילים הפולנים השתתפו במלחמה עד לרגע כניעת גרמניה. למרות הצלחות רבות בקרבות בחזיתות של מלחמת העולם השנייה, גבורתם והקרבתם, החיילים של הכוחות המזוינים הפולניים לא השתתפו במצעד הניצחון בלונדון ב-8 ביוני 1946. הקבינט הבריטי לא הזמין אותם להשתתף באירוע זה מחשש לתגובה שלילית מצד הממשלה שגשלה ברובה ע"י קומוניסטים בורשה.

ועידת יאלטה בשנת 1945. מצד משמאל יושבים: ראש ממשלת בריטניה וינסטון צ'רצ'יל, נשיא ארה"ב פרנקלין דלאנו רוזוולט, מנהיג ברית המועצות יוזף סטלין (צילום: נחלת הכלל)

The Yalta Conference in 1945. Sitting, left to right, are British Prime Minister Winston Churchill, US President Franklin Delano Roosevelt, and Soviet leader Joseph Stalin (Photo: public domain)

חיילי דיוויזיית השריון השנייה של ורשה עוזבים את מחנה הקורפוס הפולני להסתגלות באייר. חיילים שזה עתה שוחררו - אחד מהם כבר בלבוש אזרחי (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי - NAC)

Former soldiers of the 2nd Warsaw Armoured Division are leaving the Polish Repatriation Camp in Ayr. They have just been discharged, and one of them is already wearing civilian clothes (Photo: NAC)

מצעד לרגל חגיגת הניצחון, לונדון, 8 ביוני 1946 (צילום: Alamy)

The London Victory Parade, 8 June 1946 (Photo: Alamy)

The tragic death of General Wladyslaw Sikorski in a plane crash in Gibraltar in July 1943 weakened the position of the Polish Government in London. With his position strengthened after the Battle of Stalingrad, Joseph Stalin began to form the structures of a future communist Polish state, fully dependent on the USSR. In February 1945, the soldiers of the Polish Armed Forces learnt of the resolutions of the Yalta Conference, which placed Poland in the Soviet sphere of influence, forcing it to forfeit Kresy, its eastern territories, to the Soviet Union, and stripping the legal government-in-exile of all authority. The news led to a crisis in Polish-British relations but the Polish troops went on fighting the war until Germany surrendered. Despite great and numerous successes on the Second World War fronts, heroism and sacrifice, the soldiers of the Polish Armed Forces did not participate in the 8 June 1946 victory parade in London. The British government had not invited them, fearing a negative reaction from the communist-controlled government in Warsaw.

סופו של חלום

THE END OF A DREAM

באביב 1946 הודיעו הבריטים למפקדים הפולנים הבכירים על הצורך לפרק את היחידות הצבאיות שלהם. שחרור משירות צבאי של הכוחות המזוינים הפולניים בוצע נגד עמדת השלטונות הפולניים בגלות. הדבר נועד להכין חיילים לחיים אזרחיים ולצורך כך הוקם הקורפוס הפולני להסתגלות. התאריך הסמלי של סיום הכוחות המזוינים הפולניים היה 10 ביולי 1947 - היום שבו הופקדו הדגלים במכון ההיסטורי על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון. בספטמבר 1946 הממשלה הקומוניסטית בפולין שללה בצורה לא חוקית אזרחות פולנית ממעל 70 הקצינים, בהם הגנרלים: אנדרס, מאצ'ק וקופנסקי.

החיילים שנלחמו באומץ עד לאחרונה נאלצו לקבל החלטה קשה: לחזור למדינה הנשלטת על ידי קומוניסטים או להישאר בחו"ל? הם היו תחת מעקב ורדיפה בפולין. חלקם החליטו להישאר בחו"ל, שם הם מצאו בית והקימו משפחה. הם מצאו מקלט בטוח, למרות שהם עדיין התגעגעו למולדתם. רק מעטים חיו מספיק זמן כדי לראות את פולין חופשית ועצמאית.

In the spring of 1946, the British informed Polish commanding officers that the military would have to be disbanded – and got the demobilisation underway despite the protests of the government-in-exile. The Polish Resettlement Corps was set up, with the task of preparing the soldiers for civilian life. The symbolic date marking the end of the Polish Armed Forces was 10 July 1947, when the banners were deposited in the Sikorski Institute in London. In September 1946, the government of communist Poland wrongfully stripped over 70 officers, including generals Anders, Maczek, and Kopański, of their Polish citizenship.

The soldiers, having quite recently proved their courage on the battlefield, faced a dilemma: they could return to their country, ruled by communists, or stay. In Poland, they would be watched and persecuted. Some decided to remain abroad, where they made their homes and started families. They found a safe harbour, yet they would always miss their country. Only a handful lived to see a free and independent Poland.

השער למחנה הצבאי להשבה למולדת של חיילים מהכוחות המזוינים הפולניים במערב, גדנסק, 1947 (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי - NAC)

The gate to the Military Repatriation Camp for former soldiers of the Polish Armed Forces, Gdańsk, 1947 (Photo: NAC)

חיילים המשרתים בכוחות המזוינים הפולניים חוזרים לפולין באונייה, 1946 (תמונה מהאוספים של מרצ'ין רודז'ינסקי; קרן מרכז KARTA)

Soldiers of the Polish Armed Forces aboard a ship, returning to Poland, 1946 (Photo from the collection of Marcin Rudziński, KARTA Centre Foundation)

הפקדת הדגלים של הכוחות המזוינים הפולניים במכון הפולני על שם הגנרל שיקורסקי (צילום: המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון, סופק על ידי קרן מרכז KARTA)

Depositing the banners of the Polish Armed Forces at the Sikorski Institute (Photo: Polish Institute and Sikorski Museum in London, courtesy of the KARTA Centre Foundation)

פולנים בחזיתות מלחמת העולם השנייה

Poles on battlefronts of WWII

- נתיב דיוויזיית השריון הראשונה של הגנרל מאצ'ק (1944-1945)
combat trail of General Maczek's 1st Armoured Division (1944-1945)
- ההיקף הגדול ביותר של הכיבוש של מדינות הציר
the greatest extent of the Axis Occupation
- שטחים בשליטת בעלות הברית בסוף 1942
areas controlled by the Allies in late 1942
- מדינות ניטרליות
neutral states
- ברית המועצות
Union of Soviet Socialist Republics

- נתיב הפינוי של חיילים פולנים ב-1939
destinations of Polish troops in 1939
- נתיב הפינוי ונתיב הלחימה של הצבא הפולני של הגנרל אנדרס
relocation and combat trail of General Anders' Polish Army
- נתיב חטיבת הרובאים העצמאית של פודהלה (1940)
combat trail of the Polish Independent Highland Brigade (1940)
- נתיב חטיבת פרשי השריון העשירית של הגנרל מאצ'ק (1940)
combat trail of General Maczek's 10th Armoured Cavalry Brigade (1940)
- נתיב חטיבת הרובאים הקרפטים העצמאית (1940-1942)
combat trail of the Polish Independent Carpathian Brigade (1940-1942)

"נתיבים של תקווה" - זהו מהלך של אודיסיאה קולקטיבית של אזרחים פולנים בשנות מלחמת העולם השנייה. נדודים אלה היו קשורים לפעילות של הממשלה החוקית של הרפובליקה של פולין, אשר פעלה למען השבת החופש והריבונות לפולין.

'Trails of Hope' is the story of the mass odyssey of Polish citizens during the Second World War. These journeys – both military and civilian – resulted from the efforts of the legal authorities of the Republic of Poland to restore Poland's freedom and sovereignty.

צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי (NAC) - חייל דיוויזיית השריון השנייה של ורשה ליד עץ תפוח, 1945-1947

A soldier of the 2nd Warsaw Armoured Division by an apple tree, 1945-47 (Photo: NAC)

האמת במספרים

THE TRUTH IN NUMBERS

מספר הפולנים שגורשו
לברית המועצות
בארבעה גירושים

לא פחות
מ-315,000

בהם-**95,000**
יהודים

ca. 315,000 deported into the USSR in four big deportation waves, including ca. 95,000 Jews

מספר הפולנים שפונו עם צבא אנדרס עד 25
באוגוסט 1942

37,912 78,631

אזרחים

חיילים

בהם-**7,000**

יהודים

78,631 servicemen and 37,912 civilians – Polish citizens,
among them 7,000 people of Jewish descent, evacuated with
Anders' Army by 25 August 1942

3,000^כ

יהודים, אשר נשאר בארץ
ישראל והשתתפו בהקמת
מדינת ישראל העצמאית

ca. 3,000 Jews remained in Palestine,
and took part in the creation of the
independent state of Israel

הכוחות המזוינים הפולניים במאי 1945:

3,840 19,400

חיל הים

חיל האוויר

170,000

כוחות יבשה

Polish Armed Forces personnel in May 1945: Navy – 3,840;
Air Force – 19,400; Army – 170,000

תרגילים של חיילי חטיבת הצנחנים העצמאית הראשונה של הכוחות המזוינים
הפולניים בבריטניה, 1943 (צילום: הארכיון של המכון לזיכרון לאומי)

Military exercises of the 1st Independent Parachute Brigade of the Polish Armed Forces in the
UK, 1943 (Photo: AIPN)

אבדות:

7,608 43,430

בהם

שנהרגו בקרב ומתו
עקב פציעות

חיילים

losses: 43,430 soldiers including 7,608 who died of wounds

מספר החיילים
שחזרו לפולין

120,000^כ

ca. 120,000 repatriates

Trails of Hope
The Odyssey of Freedom

✡ הרמת דגל פולין על ידי חיילי דיוויזיית הרובאים הקרפטים השלישית
בטורה די אסינלי, בולוניה, 1945 (צילום: הארכיון הלאומי הדיגיטלי - NAC)

Soldiers of the 3rd Carpathian Rifle Division hoist the Polish flag on top of Torre di Asinelli,
Bologna, 1945 (Photo: NAC)

INSTITUTE
OF NATIONAL
REMEMBRANCE

**התערוכה הוכנה על ידי המכון לזיכרון
לאומי - הוועדה לרדיפת פושעים נגד
העם הפולני כחלק מהמיזם הבינלאומי
"שבילים של תקווה. אודיסיאה של חופש"
הצילומים המקוריים שבהם השתמשו בתערוכה
עברו תהליך צביעת תמונות.**

Szlaki Nadziei
Odyseja Wolności
Wege der Hoffnung
Odyssee der Freiheit

Пути надежды
Одиссея свободы
Trails of Hope
The Odyssey of Freedom

Exhibition prepared by the Institute of National Remembrance –
Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish
Nation as part of the "Trails of Hope. The Odyssey of Freedom"
international project.

The original photographs used in the exhibition have been colourised.

EXHIBITION CONCEPT: Mateusz Marek, Ph.D.

AUTHORS OF THE EXHIBITION: Ewa Dyngosz, Jakub Izdebski, Mateusz Marek, Ph.D.,
Ryszard Mozgol, Piotr Orzechowski, Marta Szczesiak-Ślusarek, Magdalena Wujda
DESIGN: Szymon Węglowski

REVIEWERS: Piotr Chmielowiec, Ph.D., Prof. Sławomir Kalbarczyk, Prof. Jerzy Kirszak, Ewa
Kowalska, Ph.D., Dmitriy Panto, Ph.D., Prof. Waldemar Grabowski

MAPS: Maciej Czaplicki, Art Sun

PHOTO COLORIZATION: Mikolaj Kaczmarek

EDITORS OF THE POLISH VERSION: Magdalena Baj, Katarzyna Ziębik

TRANSLATION AND PROOFREADING: Dawid Wojciechowski

WE WOULD LIKE TO THANK THE FOLLOWING INSTITUTIONS FOR GRANTING US
ACCESS TO THEIR COLLECTIONS: Archiwum Akt Nowych, Archiwum Instytutu Pamięci
Narodowej, Centralne Archiwum Wojskowe, Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej,
Fundacja Ośrodka KARTA, Imperial War Museum, Instytut Polski i Muzeum
im. gen. Sikorskiego w Londynie, Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Muzeum
Marynarki Wojennej w Gdyni, Muzeum Pamięci Sybiru w Białymstoku, Muzeum
Sił Powietrznych w Dęblinie, Muzeum Spadochroniarstwa i Wojsk Specjalnych w Wiśle,
Narodowe Archiwum Cyfrowe, National Archives and Records Administration

WE WOULD LIKE TO THANK THE FOLLOWING PRIVATE PERSONS FOR GRANTING US
ACCESS TO THEIR COLLECTIONS: Stanisław Błasiak, Grzegorz Grześkowiak,
Tomasz Sikorski

קונספט התערוכה: ד"ר מטאוש מארק
יוצרי התערוכה: אווה דינגוש, ד"ר מטאוש מארק, רישארד מוזגול, פיטר אוז'קובסקי,
מרתה שצ'שיאק-שלוסארק, מגדלנה וויידה
עיצוב גרפי: שמעון ונגלובסקי
ביקורת: ד"ר פיוטר חמיילובייץ, פרופסור סלאבומיר קלבארצ'יק, פרופסור יז'י קורשאק,
ד"ר אווה קובלסקה, ד"ר דמיטרי פנטו
מפות: מאצ'י צ'אפליצקי, Art Sun
צביעת תמונות: מיקולאי קאצ'מארק
עריכה: מגדלנה באיי, קטז'ינה ז'מביק
תרגום: דוד וויצ'קובסקי

התערוכה השתמשה באירוס מתוך המשאבים הבאים:

ארכיון למסמכים חדשים, ארכיון של המכון לזיכרון לאומי, הארכיון הצבאי המרכזי,
מרכז מורשת מנחם בגין, קרן גנרל אלז'ביטה זאבאצקה, קרן מרכז KARTA, מוזיאון
המלחמה האימפריאלי, המכון הפולני והמוזיאון על שם הגנרל שיקורסקי בלונדון,
מכון יוזף פילסודסקי באמריקה, מוזיאון חיל הים בגדיניה, המוזיאון לזיכרון סיבר
בביאליסטוק, מוזיאון חיל האוויר בדמבלין, מוזיאון הצניחה והכוחות המיוחדים בוויסלה,
הארכיון הלאומי הדיגיטלי, הארכיון הלאומי של ארצות הברית
מהאוספים הפרטיים של: סטניסלב בלשיאק, ג'גוז' ג'שקוביאק, תומאש שיקורסקי

עוד באתר האינטרנט:
FOR FURTHER DETAILS, VISIT:

szlakinadziei.ipn.gov.pl/sne

Save the memory of Polish heroes! If you are in possession of related photographs,
documents or decorations, please donate them to the Archive Full of Remembrance.
For more details, visit: WWW.ARCHIWUMPAMIĘCI.PL

הצל את זכרם של גיבורים פולנים! אם יש לך תמונות המוגעות להם,
מסמכים או עיטורים, העבר אותם לארכיון הזיכרון המלא (Archiwum Pełne Pamięci).
פרטים באתר האינטרנט: WWW.ARCHIWUMPAMIĘCI.PL

Listen to the accounts of witnesses who remember the Battle of Monte Cassino
and went down the "trails of hope": WWW.OPOWIEDZIANE.PL

האזן לעדויות של עדים שזוכרים את הקרב על מונטה קאסינו והלכו בשבילים של תקווה.
פרטים באתר האינטרנט: WWW.OPOWIEDZIANE.PL

שותף ראשי של התערוכה:
MAIN PARTNER:

1918-2018
חסות לאומית
של נשיא הרפובליקה של פולין אנדז'י דודה
ביובל המאה להחזרת העצמאות

Ministry
of Foreign Affairs
Republic of Poland

חסות תקשורתית:
MEDIA PARTNERS:

